

ברושצ'וב

שחשבו בסעות. הנעל הובאה עליידי אחד מחברי המיש' (לח' הסובייטית).
אחרי העריץ המנואז ברב, יוסף ואסיריני
נוביץ רגאשווילי, המכונה סטאלין, ג'ינג'יס
האן המודרני, נראה כרושצ'וב כליצן שקספירי,
כאיש שתפקידו במחזה הוא להפיג את המתח
לשעה קרה.
העולם קיבל אותו. שמה לקראתו. נהנה ממנו.

א וקם ניקיטה סרגייביץ' כרושצ'וב היה רחוק
מאד מן הקאריקטורה הפשטנית. שהוא צייר בעצמו.
דמותו היתה הרבה יותר מסובכת — כשם שהיתה דרך
חיי.

בן-המפעלים הסר-ההשכלה, הכורה הרוסי שגדל בר
אוקראינה. שעלה בסולם הביורוקרטיה הסובייטית עד
שהפך עוררו המקורב של סטאלין. האיש שמילא תפקיד
השוב בקרב על סטאלינגרד ולאחר מכן בהיסול ניצני
הלאומנות האוקראינית. שעמד ליד גזיית סטאלין. שיום
אל הריגת ראש-הבולשת הרצחני לברנטי בריה — הגיע
לשיא חייו בסברואר 1956. ברגע שעמד על דוכן הקונג'רס
ה-20 של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, ונאם
את "הנאום הסודי" המפורסם. בו חשף את פשעי סטאלין.
הנאום ירד כבדק על ראשיהם של מאות מיליונים.
ססטאלין היה בעיניהם — עד לאותו יום — שמש הר
עמים, גאון כל הדורות, אבי הפרולטריון הבינלאומי.
נשברו "לוחות הברית" של משה שמה. נעלמה "המור'
לדת השניה" של יעקוב חזן, חרב עולמם של מאמינים
ללא-ספור.

א תוך כדי כך נשכח שניקיטה כרושצ'וב היה
עצמו שותף מרכזי בכל אותם פשעים, שדרך
על ערימות של גוויות בדרכו אל על שמעולם
לא היה מניע אל חצר החאן האדום לזא היה
מוכן בכל עת לזחך דרך פינתו, למלא את
פקודותיו ללא היסוס, לקרוד לפי מצוותו.
(פשוטו כמשמעו. פעם פקד סטאלין על כרושצ'וב
לקרוד ריקודים אוקראיני לעיני מישלחת זרה. כהלצה
משפילה.)

א מאחורי חיצוניות עממית ופשוטה זו התי
חבא אדם קשה, ביצועיפטי שזא נרתע משום
דבר. האיש שרכש את לב העולם בחוכמותיו,
הא ירע חוכמות בדרכו אל השילטון.

א זכותו של כרושצ'וב יש לרשום שהצטיין בגילוי
לב רב. בתארו את התקופה הזאת.

יש ויכוח לגבי אמיתות הספר המרתק, כרושצ'וב
זוכר. מקורו לטעם בערפל, ואולי עתה, אחרי המוות,
ייוודע יותר על איסופו. יתכן שאכן נכתב עליידי האיש.
הוגנב לח"ל, כדי להנחיל להיסטוריה את האטלוגיה
שלו. יתכן שרק חלק ממנו הוגנב, והשאר שוחזר. יתכן
שחובר כולו, כטענת הסובייטים. עליידי הביון האמרי-
קאי — שאסף בקפדנות כל מילה שיצאה מפיו באוזני
ידידים, מבקרים, מישלחות, עיתונאים. כך או כך — יש
לדברים צליל אותנטי, ואין לי ספק שהתיאור נכון בר
עיקרו. מה גם שהוא מזדהה, בעיקרו, עם תיאורו של
דזילס, הכופר היוגוסלבי, שתיאר אף הוא את אוירת
החצר של העריץ הגרוזי.

א יש מצינות בספר זה, שזא יישכחו בנקל.
הנה סטאלין, מוקף חבר-מרעיו. כאלם ההקרנה הר
פרטי בקרמלין, חוזה כדרכו בסרטי-קאובי אמריקאיים,
שנלקחו כשלה באירופה, ללא תרגום, כששר-התרבות
הסובייטי מסביר בנוסח: "הגיבור שולף אקדה... הגי'
בור יורה... האיש השני נופל ומת..."

הנה אנשי צמרת השלטון, היושבים במשרדיהם בתום
יום-עבודה, באפס מעשה, מחכים להזמנתו של הרודן
הקשיש, שלא יכול היה לישון, ועל כן לא הגיח לאיש
בסביבתו לישון. המסיבות האינסופיות, כשדולי המדי
נה, אדונייהם של מיליונים לחיים ולמוות, משתדלים בכל
כוחם להישאר ערים — שזא יירדמו ויעלו על עצמם
את המתו הקטלנית של הקשיש.

הנה סטאלין עצמו, בערוב ימיו, יוצא אל מירפסת
מעון-הקייט, מבלי לראות איש, כשהוא ממלמל לעצמו
שאי-אפשר לבטוח באדם, שכולם בוגדים.
תיאור של יומיה-הביניים, "אפלה בצהרי
יום" — כמדינה שקמה על פי הלכה הומא'
ניסמית של יהודי גרמני, ככוחו של מהפכן מק'
צועי גאוני, שאחד מבעשיו האחרונים היה
לחזיר את עמו ומפלגתו בפני סטאלין, כצוואה
שנגנזה ע"י סטאלין ונחשפה ע"י כרושצ'וב.

א ידו היו קיימים גרעון וגיהינום, בניגוד להלכה
של מארכס-אנגלס-לינין, היה נערך עתה אישם
ויכוח סוער — לאן?
מה יטה את כף המאזניים — שותפותו של
כרושצ'וב בפשעים שהפידו מיליוני קורבנות —
או עוזרוהו בחשיפת פשעים אלה?

"מלחמת העולם השלישית — בה נהרסה התרבות
של אירופה ואמריקה, ושה ניספו כ-200 מיליון איש
ב-24 שעות — פרצה באוקטובר 1962.

עם גילוי טילי-התקפה סובייטיים בקובה, מול חוף
ארצות-הברית, הטיל הנשיא ג'ון קנדי מצור ימי עם
האי. אותה שעה חשו אוניות סובייטיות, עמוסות טילים
נוספים, לעבר האי המנותק.

"העולם כולו עזר את נשימתו. שעה אחרי שעה,
התקרבו זו אל זו אוניות שתי המדינות. משני עברי
האוקיינוס הוכנו הטילים הביניבשתיים לירי, מטוסי-
ההמצצה של כוחות-המחלמה נעו בשמיים לעבר יעדי-
הם הקבועים מראש, כשפצצות-המימן מוכנות להטלה.
"הכל היה תלוי באיש אחד. ניקיטה כרושצ'וב נתן
את הפקודה — קדימה! בשעה 17.50 של היום השלישי
נתקלה האוניה הסובייטית הראשונה במסך המצור של
חיל-הים האמריקאי. המשחתת "אלבמה" ירתה את
היריה הראשונה של מלחמת-העולם..."

כל זה יכול היה להיות כתוב בספרי-ההיסטוריה —
באותן ארצות ששרדו אחרי השואה.
אם זה לא קרה, הרי זה הודות לאיש שהלך
השבוץ לעזרמו.

א אשר הופיע לפתע לעיני העולם, שנה-שנתיים
אחרי מות סטאלין, נראה כימעט כדמות היתולית.
האיש עצמו כאילו השתדל לחזק תדמית זו דווקא.
קומתו הגמוכה והשמנמה, הקרחת המבטיקה, האף הסולד
הסלאוי של מוזיק טוב-לב, סיגנון-הדיבור העממי, ה-
משובץ באימרות-עם ופיתגמים של סבתא — כל אלה
יצרו את הרושם שהינו איש מוגבל, עממי, משעשע,
אנטי-גיבור, או גיבור בעלי-כוחות.

לא פעם היה שתי בהופעות פומביות. הוא השתעשע
בחילופי-דברים גסים עם עתונאים זרים. הוא דפק בנעל
על שולחנו בעצרת או"ם (אגב, לא בנעל שלו, כפי

בדימוס: שנה לפני מותו

התערבותו הברוטאלית לשבירת המרד
ההונגרי — או חלקו בהצגת העולם ממחמת-
השמדה נוראה?

אילו זה היה תלוי בי, הייתי גוזר את הדין לפי
שאלה פשוטה: האם היתה ברית-המועצות, בתום תקר
פת שלטונו, מקום טוב או רע יותר מפי שהיתה בהגיעו
לשילטון העליון?
התשובה לשאלה זו תטה את כפות המאזן
נייב לצד זכות.

מישטרו של סטאלין היה — כעדותו של כרושצ'וב
עצמו — עריצות טוטאלית. לא היה בו זכר לשילטון
החוק, לחופש האדם, ואף לרחמים פשוטים.
אחרי הרפורמה הגדולה של כרושצ'וב, לא הפכה
ברית-המועצות לאוטופיה דמוקרטית. אבל הונחו בה
יסודות לחוקיות, לליברליזציה. סלו'ניצין ויבטושנקו
החלו צועדים את צעדיהם הזוהרים הראשונים תחת של-
טונו של איש זה. וגם אחרי שהודח לפתע, אי-אפשר
היה להחזיר את השעון אחורנית.

מישטרו של סטאלין שועד היהודי האנטי-פאשיסטי,
גוף שמילא תפקיד חשוב במאבק נגד הנאצים, הציע לי-
הפוך את הצי-האי קרים למדינת הקורבנות היהודיים —
רצח סטאלין את חברי הוועד, עד האחרון שבהם.
מפעיריפות נגד היהודים היה עקוד להגיע
למימדים של שיאה, לזא מת בעוד מועד. עזרי
לת הרופאים היתה אות לבאות.

בימי כרושצ'וב היו מישפטים לכליים נגד ספסרים
יהודיים, ופעם התחלקה לשונו בדברו על ה-אברמור'
ביצ"ם.

א אבל אין להשוות את מצב יהודי ברית'
המועצות אחרי כרושצ'וב למצבם לפני כן.

עצם העובדה שיהודים מעזים כיום לפנות אל ממ'
שלוח העולם וישראל, שנחתמות עצומות, שנודעים בר
עולם הפרטים על משפטיהם — מעידה על התווה הכי-
בירה שחלה. בימי סטאלין, היה רק מטורף מעלה אפי-
שרויות כאלה על דעתו.

המאזן הכללי הוא, כך נדמה, בכל זאת
חיובי.

מובן שאין זה הישג של איש אחד. כרושצ'וב ביטא
את רוחו של דור שעייף מן העריצות, שחפץ ליהנות
מהישיג הסיוח.

א מלחמת העולם השניה, שלט דור הענקים —
סטאלין, צ'רצ'יל, רוזבלט.

כרושצ'וב שייך לעידן הבא — תקופה שבה שלטו
אישים שלא היו ענקים, אך שחיו בעלי אוסי אישי חזק,
שהטביעו את חותמם על דמיון העולם — קנדי האמרי-
קאי, כרושצ'וב הסובייטי, ויוחנן ה-23 על כס הוואטיקאן.
כרושצ'וב הודה זמן קצר אחרי רצח קנדי ומות
יוחנן. עימו הגיע לסופה תקופת האישים הבולטים. בעור
לם השתלטו אנשי-המנגנון הזוהרים, הפוליטיקאים מן
המניין: ברז'נייב וקוסיגין ברוסיה, ניכסון באמריקה,
חבריהם בארצות האחרות.

בעידן זה הפך כרושצ'וב לאנאכרוניזום עוד בחייו,
כימעט למוצג מוזיאוני — שנים מעטות בלבד אחרי
שהודח, זמן רב לפני שהלך לעולמו.

מי שפגל בתקופת סטאלין, נפל ישר לחוך הקבר.
אחד השינויים הבולטים בימי שילטונו של כרושצ'וב
היתה שיריבו שהודחו — מאלנקוב, כגנוביץ, ורושי'
לוב, בולגאנין — נשארו כולם בחיים לפחות בעת ההדחה.
הנהגה העיקרי מרוח חדשה זו היה כרושי'
צ'וב עצמו. הוא מת מהתקף-לב בגיל 77 —
גורד שמעטים מן הכושביקים הזוטיקים, בני
תקופתו של סטאלין, זכו לו.

לוי אשתי